

פרוטוקול מס' 157

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום ג', ב' באדר א' תשל"ו, 3.2.1976, שעה 14.00.

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
י. ארידור - היו"ר
א. אבוחצירא
י. בארי
א. גיבלבר
ת. טובי
ד. קורן

מוזמנים:
שר הדתות י. רפאל
א. פרנקל - עוזר שר הדתות
ח. גיבשטיין - ראש עיריית ראשון-לציון

מזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: מ. כהן

סדר-היום: המצב במועצות הדתיות.

היו"ר י. ארידור:
אני פותח את הישיבה ומקדם בברכה את שר הדתות מר רפאל, את עוזר השר מר פרנקל, ואת ראש עיריית ראשון-לציון מר גיבשטיין שביקש להופיע בפני הועדה בקשר לאחד הנושאים בדיוננו יחד עם שר הדתות.

הדיון הזה הוא מעין דיון משולב. במשך את הדיון שהתחלנו בו בישיבה קודמת על המועצות הדתיות; לא שמענו את תשובת שר הדתות. במשך הזמן שחלף מאז הועלו בעיות נוספות. אחת הבעיות הועלתה על-ידי חבר הכנסת קורן בקשר למצב ברבנות הראשית. החלטנו לשלב גם את הנושא הזה בדיון. יש גם בעיה בקשר למועצה הדתית בראשון-לציון, והצעה של ראש העירייה בקשר לחוק המועצות הדתיות.

שר הדתות י. רפאל:

יש ועדת שרים בענין זה, לא אחייחס לכך.
אבל מותר לוועדת הפנים להביע את דעתה בנושא, אם רצונה בכך.

היו"ר י. ארידור:

נשמע תחילה את תשובות שר הדתות לשאלות

חברי הועדה.

בישיבה הקודמת נשאלו שאלות רבות.

שר הדתות י. רפאל:

אני מציע שהשר יענה רק לשאלותיהם של חברי הכנסת שנוכחים היום בישיבה.

ד. קורן:

חשוב לי להשיב גם על שאלות של חברי ועדה שאינם נוכחים, בשביל הפרוטוקול.

שר הדתות י. רפאל:

אני רוצה להזכיר לחברי הועדה מה היה בעבר המצב בקשר למועצות הדתיות, כיצד היו נבחרות, כיצד הן נבחרות עכשיו, ואם המצב משביע רצון. זו שאלה יותר עקרונית. ובכן בעבר היה הרב המקומי מציע לשר הדתות רשימה כפולה של שמות, והשר היה ממנה את מחצית הרשימה המוצעת. כך היה עד שנת תש"ך. בינתיים היתה התקדמות, והנהוג עכשיו הוא ש-45% מהחברים מתמנים על-ידי הרשות המקומית, 45% מתמנים על-ידי שר הדתות, ו-10% על-ידי הרב המקומי או הרבנות המקומית.

אישיית אינני סבור שגם שיטה זו יכולה לספק את התפייסה הדמוקרטית שלי. הייתי רוצה להגיע לשיטה יותר דמוקרטית, שתבסס על בחירות כאלה או אחרות. ובמסגרת משרד הדתות הועלו כבר רעיונות ותכניות שהובאו להתייעצויות, לעת עתה בלתי מחייבות, עם יודעי דבר. משהו בודאי יתגבש בקרוב, ואז נוכל להביא איזו הצעה יותר מבוססת. כי כשלעצמי השיטה הקיימת אינה מספקת אותי.

באשר למועצות הדתיות החדשות - עד היום הורכבו 162 מועצות דתיות, ללא טענות וערעורים. עדיין לא הורכבו 18 מועצות דתיות; ענינן של 12 מהן מתברר בפני ועדת השרים. לפי המצב הקיים, כשיש ערעור מצד אחד הגורמים, כלומר הרשות המקומית, או הרבנות, שהרכב נעשה בצורה שאינה משביעה רצון, הענין מופיע בפני ועדה של שלושה שרים, שר המשפטים, שר הפנים ושר הדתות, והם קובעים ומחליטים בערעור הזה, או הסמוגים על ידם, כלומר המנכ"לים.

אתן כמה דוגמאות להבנת הענין. בבית-שאן למשל העירייה לא נתנה לגח"ל אף נציג, אם כי יש לגח"ל 3 נציגים בעירייה, מתוך 11. משרד הדתות ערער על כך. בטירת-הכרמל שבה ראש המועצה הוא נציג גח"ל, לא ניתן ייצוג למערך, אלא הוא קבע את איש המערך, שלא על דעת סיעת המערך במקום. גם במקרה זה יש ערעור. ראש המועצה בגן-יבנה טוען שיש פחות מדי אשכנזים בהרכב המועצה הדתית במקום. הוא הדין בלוד. במקרים כאלה יש ערעורים. יש גם ערעור מטעם עיריית ראשון-לציון. כי

י. רפאל

כאשר המספר אינו זוגי, אחד צריך להיות ממונה בהסכמה על-ידי שר הדתות והרשות המקומית. כאשר אין הסכמה, מביאים את העניין לפני ועדת השרים. ובכך יש 12 מקרים כאלה.

יש שני ענינים המתבררים עדיין בפני בית-הדין הגבוה לצדק, ובית-המשפט עוד לא פסק בהם, מקרה אחד לגבי ירושלים ואחד לגבי קרית-עקרון. לעומת זאת שני מקרים כבר התבררו בג"ץ ובית-המשפט פסק בהם: האחד לגבי עכו, שם העירייה הגישה בג"ץ והפסידה, ואחד לגבי ראש-העין, הוגש בג"ץ נגד שר הדתות והפסידו. בשני מקרים עוד לא החל הדיון: לגבי יתוד ונצרת עילית. ובכך בסך הכל יש הפעם 6 מקרים של בג"צים, אינני רוצה שיהיו עוד, וזה כבר נתפרסם ברשומות. בהרכב הקודם נתבררו בפני ועדת השרים 21 מקרים, והיו 17 בג"צים.

מצאתי לנכון למסור לכם סקירה על המצב, מה נתחדש לי מאז הישיבה הקודמת. אני רוצה להוסיף שהתנהלו דיונים עם כל מרכזי המפלגות, ואני מצייין בסיפוק שכולם גילו עניין בהרכב המועצות הדתיות, היתה רנח טובה בדיונים הללו, והם נסתיימו בשביעות רצון כמעט כללית. כולם היו מעונינים להיות משותפים במועצות הדתיות.

אעבור לשאלות של חברי הועדה. חבר הכנסת מנחם הכהן טען שבדרך כלל יש במועצות המקומיות רוב למפלגה אחת. ובכך אין מועצות דתיות שיש בהן רוב למפלגה אחת. ייתכן שיש איזה מקום קטן שאינני זוכר כרגע.

אשר לייצוג של עדות המזרח - כל ההרכבים התפרסמו ברשומות, הדבר ניתן לבדיקה בקלות רבה. אני חושב שיש ייצוג רב לעדות המזרח. אין מפתח מדוייק, אבל אפשר להגיד שרוב המקומות זה פחות או יותר הולם את מיגוון האוכלוסייה מבחינת העדות.

בשאלה שאלה בנוגע לפיקוח על הכשרות, ומי משלם למפקחים. מתוך 2,500 העובדים של המועצות הדתיות בכל הארץ, יש 700 פקחי כשרות. לפני כחודש ימים בפעם הראשונה נחתם הסכם עבודה קיבוצי עם עובדי המועצות הדתיות. אבל 700 אלה אינם כל המפקחים על הכשרות, כי יש מקומות שבהם גם רבני השכונות עוסקים בפיקוח על הכשרות; יש גם מפקחים על הכשרות, וזה חלק ניכר, שמשכורתם או שכרם משתלמים על-ידי המפעלים שבהם הם עובדים. אינני מרוצה מהמצב הזה.

היו"ר י. ארידור: האם זה חוקי שמשכורתם תשתלם על-ידי המפעלים?

כן, זה חוקי. שר הדתות י. רפאל:

היו"ר י. ארידור: האם המפקחים על הכשרות אינם עובדי מדינה?

לא. אין בכלל מפקחי כשרות עובדי מדינה, הם עובדים של המועצות הדתיות, כלומר אותם 700.

אבל כפי שאמרת יש גם כאלה שמועסקים על-ידי מפעלים. למשל מלון "דן" מעסיק שני משגיחים, והוא משלם את שכרם. לדעתי זה לא טוב. היתתי רוצה שהגיע למצב שהמשגיח יהיה בלתי תלוי מהמפעל שבו הוא עובד. כי בכמה וכמה מפעלים נתגלו תקלות. אבל לצערי הרב אין לנו האמצעים. מדובר במספר גדול של משגיחים, ואינני רואה אפשרות לסידור אחד. אמנם המינוי של המפקח נעשה על-ידי הרבנות, ועל המפקח יש רשות אחרת, אבל את המשכורת הוא מקבל מהמפעל שבו הוא מועסק. אינני מרוצה מכך, אבל אין לי ברירה.

י. בארי: מי קובע את גובה השכר במקרים אלה?

י. רפאל

שר הדתות י. רפאל:

בדרך כלל השכר הוא אחיד, יש דרגות אחידות. אבל זה תלוי במפעלים, בשעות העבודה, משמרות וכו'. יש ארגון של מפקחי כשרות.

יש מקומות קטנים שאין בהם מועצות דתיות, והמקומות האלה אינם רוצים לקיים את השירותים הדתיים, כמו למשל מושבים. אז כל ההוצאות של החזקת השירותים הדתיים באותם מקומות מכוסות על-ידי משרד הדתות. כמובן שזה נעשה בצמצום, בהתאם לאמצעים העומדים לרשותנו.

א. גיבלבר: האם במקומות אלה אין פיקוח על הכשרות?

שר הדתות י. רפאל:

אני מדבר לאו דוקא על פיקוח על הכשרות. יש כל מיני שירותים דתיים, כמו למשל שוחט, או שירותי קבורה וכדומה. בפרוזדור ירושלים יש שוחט אחד לכמה ישובים. יש מקומות שמשתתפים בהחזקה. ברוב המקומות הללו משרד הדתות מקיים את השירותים האלה.

נשאלתי בנוגע לסגנים בשכר. אנחנו פעלנו השנה, ואני מקווה שנעמוד בזה עד הסוף, כדי להקטין את מספר הסגנים בשכר. במקומות קטנים אין בכלל סגנים בשכר. במקומות קטנים יותר גם היו שב-ראש אינו מקבל שכר. אבל במקומות גדולים, כמו תל-אביב או ירושלים, שבעבר, לרגל החלוקה הסייעתית, המפלגתית, היו מגיעים לפעמים ל-3-4 סגנים בשכר, אנחנו לוחמים נגד התופעה הזאת, ובהצלחה. אין תקנות בענין זה, אבל יש הוראה מינהלית.

עובדה על ידנו הצעת חוק למועצות דתיות מחוזיות, אלא שהצעה זו מתעכבת במשרד המשפטים כבר זמן די ממושך. הדבר יאפשר הקמת מועצות דתיות מחוזיות למספר ישובים קטנים.

חבר הכנסת מואב שאל בנוגע למקום תפילה למתקדמים. החומר שהוא הביא הוא די מיושן. הייתי מודה לו, אם יש לו איזו ידיעה חדשה, שיביא אותה לידיעת. בעבר היו תועפות שלא רצו להשכיר מקומות תפילה. מאז שאני במשרד הדתות לא היתה תלונה כזאת. בהזדמנות זו אני רוצה להגיד שעם כל חילוקי הדעות העקרוניים, והם רבים, עם הקונסרבטיבים והרפורמים, ויש מספר קהילות, בתחום העניינים המעשיים אין כל חילוקי דעות וחילוכים. הגענו לידי הסדר עם נציגויות של שני הארגונים הללו כיצד העניינים נפתרים. כי בדרך כלל השירותים הדתיים היו ניתנים על-ידי המועצות הדתיות, והן היו נתקלות בקשיים. פתחנו להם דרך לסיידור העניינים באמצעות משרד הדתות ישירות, וההסדר הזה פועל בצורה תקינה.

חבר הכנסת מואב שאל בקשר לברכות שהתפרסמו בעתוננים. הבאתי לו את החומר שיצא ב-י"ט בסבת תשל"ו. זהו חוזר נוסף שפרסמנו, בו העמדנו את המועצות הדתיות על כך שאין לפרסם ברכות בעתונות. אני מקווה שדבר זה, אם לא יופסק לחלוטין, לפחות יצומצם.

חבר הכנסת קשת עורר את בעיית המשכורת של הרבנים. יש הסדר ארצי בקשר לקשכורות הרבנים. באחרונה פעלה ועדה שהציעה שורה של תיקונים. הם צמודים לדרגה אקדמאית מסויימת, ובזמן האחרון היו כמה עיוותים. הנושא בטיפול, ואני מקווה שהוא על סף סיכום.

חבר הכנסת קשת התלונן על כך שהסירו את ההכשר ממקום מסויימים. יש אפשרות להוריד הכשר גם לאחד שניתן, כאשר האיטליז או בית-האוכל או המפעל אינם עומדים בתנאים הנדרשים.

י. רפאל

חבר הכנסת קשת עורך עוד שאלה, הוא שמע על קיפוח של רבנים ספרדים. אני אינני יודע שרבנים ספרדים מקופחים. לפי התקנות, מקום שבו שליט מהאוכלוסיה הוא מעדה אחרת, צריך לבחור בו שני רבנים. וישורבנים ספרדים ורבנים אשכנזים. הם שווי זכויות לפי החוק ולפי התקנות, בתנאי המשכורת וכדומה. אלי לא הגיעו ידיעות על קיפוח רבנים ספרדים משום שהם ספרדים.

א. גיבלבר: איזה גודל של אוכלוסיה מחייב שיהיה רב במקום? ומי משלם לו את המשכורת?

שר הדתות י. רפאל: כל מקום חייב ברב; כל קהילה יהודית בודדת לעצמה רב. יש גם רבני בתי-כנסת. יש רבנים ביישובים קטנים ששכרם מועט, משכורתם חלקית. ביישובים הללו, כמו מושבי עולים וכדומה, המונים 80-90 משפחות, הרב ממלא תפקידים רבים ושונים: הוא השוחט, הבודק, הרב, מגיד השעור ומארגן התפילה והמייעץ למשפחה. לצערי הרב משכורתם של הרבנים במקומות קטנים היא דלה מאד. השו"ב מקבל משכורת יותר גבוהה, כי הוא עובד בשביל מספר יישובים. הרב פועל בדרך כלל רק באותו מקום. אבל יש שלוש דרגות משכורת של רבנים, זה תלוי במקום, בעיר, בגודל המקום.

הינו"ר י. ארידור: אני מודה לשר הדתות על תשובותיו. נמשיך בדיון משולב בנושאים שהתעוררו מאז הישיבה הקודמת. אחר כך נשמע את תשובת השר.

ד. סורג: אתמול אמר שר הדתות במליאת הכנסת שקיימת עכשיו כשרות ארצית.

שר הדתות י. רפאל: קיימת החלטה של הרבנות הראשית להנהיג זאת.

ד. סורג: אני רוצה לשאול איך זה מתבצע? יש החלטה, היא עוד לא התפרסמה. מה הפרוצדורה כדי שדבר זה אכן יוגשם? זה חשוב לי מאד. כי אם זה לא מספיק ברור, אולי תהיה יוזמה להצעת חוק. אני מעדיף שזה יסתדר בדרך זו.

הנושא שאני רוצה להעלות כבר זמן רב הוא ענין הויכוחים הפומביים בין הרבנים הראשיים, הראשון לציון והרב הראשי שהם צורתם וחודקים מאד, והעובדה שהם עברו למישור האישי. אני מתאר לי שזה הכל לשם שמים, אבל בצירור הרחב זה לא מתקבל דוקא כך. הזדמן לי לשוחח עם כל אחד מהם לחוד. לכל אחד יש לב מלא על חכרו. לאחרונה אפילו התפרסמה ידיעה שהרב הראשי לציון מציע לפזר את הרבנות ולגשת לבחירות חדשות. לאחר מכן היתה הודעה של מנכ"ל משרד הדתות שהוא מציע רוטציה. כאדם שאיננו דתי אני חושב שדבר זה איננו טוב, הוא מבזה את מוסד הרבנות הראשית ואת הרבנים הראשיים. נדמה לי שהטיבה בעוזה במידה רבה גם במיסוד של המדינה. מחלוקות, ואפילו חריפות מאד, היו בישראל תמיד. אילו היו המחלוקות האלה גם היום, הדבר לא היה מפריע לי, כי כבר התחנכתי לזה שיש חילוקי דעות לשם שמים, מותר לחשוב באופן שונה, ואחד מיסודות הדמוקרטיה הוא שיש דעות שונות, כל אחד מתבסס על ראיות מהכתוב. אבל כשזה מגיע למישור האישי, קשה לשאת זאת.

בעקבות זאת הגעתי למסקנה אחת, ויכולות להיות גם מסקנות אחרות. אינני רואה כיום אפשרות להציע שיהיה רב ראשי אחד. זה הדבר הרצוי ביותר, אבל נדמה לי שזה יפגע או באלה או באחרים, מה גם שקיימים שני הרבנים הראשיים שהם במעמד שווה. אני מציע שתהיה חלוקה פונקציונלית של התפקידים, ושהיא תהיה מוגדרת בחוק או בתקנות שיוציא שר הדתות. יבולה להיות חלוקה כזאת שהרב הראשי לציון יהיה ראש הרבנות הראשית לארץ-ישראל, והרב הראשי - נאמר שהוא יהיה אשכנזי, אבל

ד. קורן

זה יכול להיות גם להיפך - יהיה אב בית-הדין הגבוה לערעורים, והוא יהיה אחראי על הדיינים. ועל פסקי-הדין בנושאים שונים. חלוקה כזאת טובה יותר מדוטציה, היות והיא נותנת זמן להכיר את הנושא, לשפוט בו וכו'. דוטציה עלולה לשבש, כי היא קצרת מועד. שנתיים אינן תקופה מספיקה בשביל מעמד כזה.

אני רוצה אפילו להציע שהדבר יתבצע באופן טעשי מיד. לא הייתי מציע לעשות זאת מיד לולא הסכסוכים. בגלל הסכסוכים אני מעלה זאת. מוטב לעשות זאת עכשיו, כדי שכל אחד מהרבנים הראשיים ימשיך לכהן, אבל בתפקיד חלקי מוגדר, ולא ששניהם יכהנו יחד באותו מעמד והאחד יחרים את חברו.

כשטיפלנו בנושא הכשרות דצינו כשרות ארצית, בגלל הטפעלים האזוריים, הלכנו אל הרב הראשי הרב גורן ודיברנו על לבו. הוא אמר לנו שלדעתו זה דבר נכון והוא תומך בזה. גם כרב כראשי לצה"ל הוא יצר מצב של כשרות ארצית. אבל הוא אמר: אני כבול בגלל הראשון לציון. הציע שגלך לדבר אתו, אבל שלא נגיד לו שדיברנו עם הרב גורן, כי אולי זה יגרום לסירוב מצדו. כעבור זמן מה הלכנו בהדרכ קצת שונה אל הראשון לציון, ודיברנו אתו על הנושא. הוא קיבל את דעתנו, אבל אמר לנו שהוא מוגבל, היות וייתכן שהרב גורן לא יקבל את זה, שגלך להשפיע עליו בלי שנגיד לו שהיינו אצל הראשון לציון. אני מספר זאת כאן בפעם הראשונה. הייתכן שכך יהיה? זו איננה צורה, זה לא מכובד.

אני רוצה להציע שועדת הפנים, כועדה הממונה על נושאים אלה, תחתוך באיזה שהוא מקום ותקבע את התחומים של כל אחד.

א. גיבלבר:
אני רוצה להתייחס תחילה לענין סגני ראשי המועצות הדתיות. ריבוי הסגנים במועצות הדתיות הוא דבר שאין הדעת סובלתו. ישנם מקומות שבהם אותו אדם משמש כסגן בתואר ברשות המקומית, וכסגן בפועל במועצה הדתית, או שהוא חבר הנהלת העירייה וסגן בפועל במועצה הדתית.

א. אברתצירטא:
זה בניגוד לחוק, לא יכול להיות דבר כזה.

א. גיבלבר:
אא ייתכן שהוא חבר מועצת העירייה, ומקבל שכר במועצה הדתית. או שמסדרים את זה איך שהוא על-ידי המפלגה, שאם לא ברשות המקומית - אז במועצה הדתית, על פי גובה המשכורת. ובמועצות הדתיות יש מנגנון גדול בשכר, אם כי הן אינן משרתות את כל האוכלוסיה, כי חלק מהאוכלוסיה אינו רוצה לקבל את שירותיהן, ואילו ברשויות המקומיות אנחנו הטלנו הגבלות. צריך להגביל גם במועצות הדתיות (שר הדתות י. רפאל: אפילו יותר), באמצעות תקנות באישור ועדת הפנים, או בדרך של תיקון החוק. אז נדע שעשינו משהו.

לגבי הרבנים והשירותים הדתיים - צריך להיות פה איזה קנה-מידה. שמענו שיש שלוש דרגות של משכורות רבנים, בהתאם לגודל המקום או לפי רמת הרב, אם הוא בעל דרגה אקדמאית או לא. בכל המקצועות המדעיים העיוניים יש סדר מסויים. מה המצב לגבי הרבנים? מה המצב לגבי מקומות קטנים? צריך להיות קבוע בתקנות שאם במקום מסויים יש אוכלוסיה דתית קטנה, נגיד עד 50 משפחות, אין שם רב, והאנשים יסעו למקום הקרוב; במקום שיש בו 100 או 200 משפחות - הממשלה צריכה לתת רב במשרה חלקית, 50% או 60%. אם יש במקום 500 משפחות, צריך להיות רב במשכורת מלאה. כך צריך להסדיר את העניין.

השר אמר שיש הוראות מפורטות למועצות הדתיות, אולי גם לפקידים של משרד הדתות, שלא יפרסמו מודעות. השאלה היא אם המועצות הדתיות מבצעות את ההוראות האלה. הנה אחרי שהשר אמר כאן מה שאמר, העתונות עלתה על איזו מודעה של משרד הדתות עצמו. עלינו להיות בטוחים שאלה הוראות מחייבות ושאי אפשר לנהוג אחרת.

א. גיבלבר

האם יכולים להכתיב לעירייה מתי לפרסם
מודעה ומתי לא?

א. אבווחצירא:

א. גיבלבר: אנחנו מדברים על שר הדתות על משרד הדתות
ועל מודעות של המועצות הדתיות. הוא נתן
לנו תשובה חיובית, שמהיום והלאה זה לא יהיה. הוא יכול היה להגיד
שאינן לנו מה להתערב בזה, שהמועצות הדתיות הן ריבוניות. אבל לא אמר
זאת.

באשר לרבנים הראשיים - גם אנשים דתיים
וגם אנשים לא דתיים, יש להם הרגשה לא טובה מבחינה אזרחית-לאומית בקשר
ליחסים בין הרבנים הראשיים. אני מצטרף להערותיו של חבר הכנסת קורן.
הייתי רוצה לשמוע מהשר האם יש מקום לקוות שמהיום והלאה הדבר מסודר,
לפחות לתקופה הקרובה.

ת. טובי: אני מבקש שהשר ימסור לנו אינפורמציה על
מצב אנשי הדת המוסלמים, ואינני מדבר על
הקאזים, אלא על אלה שיש להם הסמכות לקיים נישואין ואנשים שעוסקים
בענייני האוכלוסיה יום יום. לפני כחודש ימים היה כינוס של אנשים אלה
בנצרת. הם העלו שם את מצבם הכלכלי החמור ביותר. משכורתם של אנשים
אלה מגיעה היום לכ-300-400 לירות, פחות או יותר. זה מתחת לכל מינימום
של מחיה. מה עושה משרד הדתות כדי לשנות את המצב הזה?

לענין הווקף המוסלמי - אנחנו יודעים את
סבך הבעיה של ווקף שנחשב לרכוש של ג'עדריים, שנמצא בידי האפוטרופוס
על נכסי נפקדים, ומה שמשחרר מועבר לועדי נאמנים. לעתים אנחנו קוראים
בעתונים על טיפול מושחת בענייני הווקף משעם על מיני גורמים, לפעמים גם
מצד הועדות שנקבעות כנאמנות לענייני הווקף, כמו שקרה ביפו, וכמו שקרה
כשמכרו בתי-קברות ועשו עסקאות של החכרות מסגדים. היו איומים ודברים
פסוליים ביותר. מה הקשר של משרד הדתות עם כל הנושא הזה? מה הוא עושה
על-מנת שהווקף ינוהל בצורה נאותה, שיחזור לניהולה של העדה שלמענה
הופקד ושיהיה ניהול תקין? אני יודע שבטוגיה זו באים לא פעם בטרוניות
אל האוכלוסיה עצמה, כאילו היא אינה שומרת על בתי-הקברות והמסגדים.
אבל השר יודע היטב שלאוכלוסיה לא ניתן להקים את המסגרות הנבחרות
שיקיימו את ההשגחה והטיפול. לא אדבר על מסגדים שהפכו לבתי-קפה,
כמו בעין-הוד למשל, או בית-הקברות שהקימו עליו את מלון הילטון. זה
דבר ישן. אבל היום מדובר על בית-הקברות על יד ג'מה אל איסתיקלל
בחיפה. זה בית-קברות עתיק, בתוך העיר. יש שם הזנחה מרובה. עכשיו
יש שמועות שעומדים למכור אותו. הוגש משפט למנוע את המכירה. איך
משרד הדתות, שממונה על שמירת המקומות הקדושים של כל הדתות, דואג
לשמירת המקומות האלה שיהיו במצב תקין, שלא יתעללו בהם? או איך הוא
דואג לכך שמקום כמו חסן בק ביפו לא יוחכר ולא ייהפך למרכז מסחרי
לתיירות? מה עושה משרד הדתות בכיוון זה? זה תפקידו. ואני מכבד כל
דאגה לכל מקום קדוש, אם זה על הר הזיתים או במקום אחר. אני רוצה שיהיה
אותו יחס למקומות האלה, גם כשהדבר נוגע לאוכלוסיה המוסלמית או
לאוכלוסיה אחרת.

י. בארי: יש חוק המסדיר את בחירתם של הרבנים הראשיים
ומועצת הרבנות הראשית. הוא גם קובע את
תקופת הכהונה. לכן, חרף כל הקשיים שהתעוררו בין שני הרבנים הראשיים,
לא נראה לי שיש מקום לפזר את מועצת הרבנות הראשיים ולהכריז על בחירות
בטרם עת. יתר על כן, אמנם נכון שאחד הרבנים הוא הראשון לציון, והוא
אמור להיות כאילו נציג העדה המכונה ספרדית, ואילו השני הוא כאילו
נציג היהדות האשכנזית. אבל זה לא נכון, ושני הרבנים מייצגים היום
יותר אסכולות שונות, תפיסות וגישות שונות, מאשר ארצות מוצא. יש רבנים
אשכנזים התומכים ברב הספרדי, ולהיפך. מטיבות אלה אין מנוס מהמשך
כהונתם של שני רבנים.

י. בארי

נוכח הבזיון והקצת שכל הציבור עד לו, ולמעשה כל העם היהודי בעולם; בשים לב להתקפות ההדיות שבין הרבנים, והן מנוהלות לא רק בארץ, אלא גם בחוץ-לארץ, נשאלת השאלה האם לא ניתן להשפיע על שני הרבנים הראשיים שיחליטו על "שביתת נשק" הודית. נותרו עוד 18 חודש לכהונתם. האם לא ניתן להשיג לפחות את זה עד סיום תקופת הכהונה?

א. אבוחצירא:

גם אני אינני מאושר מהמצב ברבנות הראשית, ואני בהחלט יכול להצטרף לדברי קודמי בנושא זה, אם כי אני יודע אולי קצת יותר פרטים, וידיעת הפרטים אינה מוסיפה לי הנאה מהויכוח הזה. להיפך. יחד עם זאת אני מסכים עם הדעה שאסור ללכת בכיוון של פיזור הרבנות הראשית עכשיו, גם לא לשינוי בתקנות בקדנציה הזאת. קודם כל צריך לסיים את הקדנציה הזאת. צריך לעשות הכל כדי ששני הרבנים הראשיים יסיימו את תקופת כהונתם באיזו אגודה של "אי לוחמה", כי חוששני שקשה להאמין שהם יכולים להגיע לשיתוף פעולה ביניהם. יחד עם זאת זה לא מונע ממשרד הדתות ומהשר להיות ערוכים לקראת הקדנציה הבאה, לקראת הבחירות הבאות, לאלטרנטיבות אחרות. יכולה להיות חלוקה כזאת או אחרת, שיטה כזאת או אחרת. מאבקים וויכוחים בין הרבנים הראשיים אינם חידוש של הרבנים האלה. זו מסורת עתיקה, אלא שבעבר לא היתה סלוביזיה, והרבנים דאגו לכך שהויכוח יהיה פנימי ולא ייצא החוצה. היום יש גישה אחרת, ואת זה צריך למנוע.

באשר למועצות הדתיות - יש להן סטטוס דומה לזה של רשות מוניציפלית, לניהול עניני הדת במקום. הרכבה של מועצה דתית דומה לזה של הרשות המקומית, באותו גודל, ושיטת ניהולה הוא למעשה לפי שיטת הרשות המקומית. מדוע צריך להגיד לשר שיורה להן לא לפרסם שום מודעה? נניח שליו"ר המועצה הדתית נולד בן, והמועצה הדתית מחליטה לברך אותו. לגבי ראש עירייה איש אינו מציע לשר להורות לו בכתב שלא לפרסם שום מודעת ברכה על חשבון העירייה. מדוע הגישה הזאת?

א. גיבלבר: מבקר המדינה יגיד זאת.

א. אבוחצירא:

לא, הרי לא יגיד זאת. ואם העירייה מפרסמת מודעת השתתפות באבל? מה ההבדל? זה גם כן כסף ציבורי. מדוע רק למועצה הדתית אסור? גם אם השר יעביר חוזר כזה, מבחינת חוק התקציב אינני בטוח שהוא יכול להכתיב להם. התקציב שלהם מאושר, ויש בו סעיף של הוצאות הסברה או כדומה. ברגע שמאשרים להם את התקציב, מאשרים את הגישה. אני מעיר זאת לא משום שאני בעד פרסום מודעות. אבל אל נטיל על מועצה דתית איסורים שאינם חלים על רשות אחרת, דומה.

מתוך כ-180 מועצות דתיות שקיימות, בכמה מקומות במדינה יש בכלל סגן בשכר?

שר הדתות י. רפאל: רק בערים הגדולות.

ח. גיבשטיין:

יש לי כמה הצעות לשינוי החוק. בחוק שירותי הדת היהודיים (נוסח משולב), תשל"א-1971 מדובר על הרכב המועצה הדתית וכיצד נבחרים או מתמנים חבריה. מספר חברי המועצה הדתית הוא כמספר חברי מועצת העירייה, 45% מתמנים על-ידי השר, 45% לפי הצעת הרשות המקומית, ו-10% על-ידי הרבנות המקומית. אם נתגלו חילוקי דעות בין שלוש הרשויות, הדבר מובא להכרעת ועדת שרים, שחברים בה שר המשפטים, שר הדתות ושר הפנים. למעשה אין בוועדה אף נציג של הרשויות המקומיות. והרי יש גם גוף יציג של הרשויות המקומיות, והוא מרכז השלטון המקומי. זה חמור, משום שאם לרשות מקומית יש מחלוקת עם השר, הדבר מובא לוועדת שרים שבה יושב אותו שר.

מועצת עיריית ראשון-לציון החליטה פה אחד, על דעת שתי הטיעות המרכיבות אותה, לקבוע מועמד מוסכם, יהודי מקובל, איש ציבור בעיר. עד כה, המועמד שהוצע על-ידי מועצת העירייה התקבל תמיד כמועמד המוסכם גם על-ידי מי שכיהן אותה עת כשר הדתות. והנה מי שהוצע הפעם כמועמד לא נתקבל על-ידי השר. השר הציע מועמד אחר שאינני יודע מי הוא, אינני יודע כמה חודשים הוא נמצא בראשון-לציון.

לא ייתכן שהשר יהיה חבר באותה ועדה שצריכה לפסוק בעניין, כשארשות המקומית יש מחלוקת עם אותו שר. צריך לתקן זאת. אני חושב את זה לדבר חמור. אני גם מציע לצרף לוועדה נציגות של מרכז השלטון המקומי. אז זו לא תהיה ועדת שרים, אלא ועדה. הרשויות המקומיות הן בכל זאת גוף, אם כי לא ניתן להן המשקל הראוי. זה גוף שנותן שירותים ישירים לתושבים.

ועוד דבר באותו הקשר. המועצה הדתית מכינה הצעת תקציב, הרשות המקומית מאשרת אותה או אינה מאשרת אותה, או מכניסה בה תיקונים אלה או אחרים. ברגע שהרשות המקומית מאשרת תקציב למועצה דתית, המועצה הדתית סוברנית להוציא את הכסף כפי שהיא שואצאת לנכון. אם הרשות המקומית לא תאשר את תקציב המועצה הדתית או תדרוש לקצץ בו, המועצה הדתית יכולה להגיד: אינני מקבלת את הקביעה, אני מבקשת להעביר את העניין לממשלה. לפי החוק, אם נחלקו הדעות בין המועצה הדתית ובין הרשות המקומית, תכריע בדבר הממשלה, והיא תאשר את התקציב, בשינויים או בלי שינויים. גם זה דבר שאינו יכול להתקבל על הדעת. ברגע שאנחנו קובעים את תקציב המועצה הדתית, משרד הפנים אינו יכול להתערב בזה. תקציב המועצה הדתית מורכב בשני-שלישים מתקציב הרשות המקומית, ושליש מתקציב משרד הדתות. כלומר בכל מקרה הנשל העיקרי הוא על תקציב הרשות המקומית. אם הממשלה חושבת שצריך להגדיל את תקציב המועצה הדתית, בבקשה, שהיא תממן את זה, ולא הרשות המקומית.

אלה שני התיקונים שלדעתי צריכים להכניס

בחוק.

אשר למקרה הקונקרטי שלנו, נלך לוועדת שרים. כפי שאמרתי, מול אדם מוכר על-ידי כל הציבור, שמועצת העירייה אישרה אותו פה אחד, יש מנעמד לא ידוע ולא מוכר, איש אינו יודע מה כישוריו, ואינני רוצה להיכנס מה עומד מאחורי זה. אני רואה בזה התערבות בעניני דת. אבי המנוח היה רב, חיבר ספרים וכו'. אני חניך תלמוד תורה. אני משתדל לקדם את עניני הדת בעירי. ודוקא משום שאני ממוצא כזה, אינני יכול לקבל שיערבו בדת ענינים פוליטיים. אני גם זוכה לגיבוי כללי של מועצת העירייה. כי כאמור ההחלטה נתקבלה פה אחד על דעת שתי הטיעות המרכיבות את מועצת העירייה.

היו"ר י. ארידור:

אני רוצה לברך את משרד הדתות על הישגו בבית-משפט השלום בירושלים, אשר אישר תפילה בלתי מופרעת על הר הבית. אני מציע ששר הדתות יעשה ככל יכולתו בממשלה כדי שלא יוגש ערעור בנושא זה. שר הדתות כחבר הממשלה נושא באחריות משותפת לכל החלטה של הממשלה גם לגבי נושא זה. אני חושב שיהיה זה תמוה אם שר הדתות יהיה זה שנושא באחריות למניעת תפילה של יהודים על הר הבית. אותם יהודים שחושבים שאין להתפלל על הר הבית, זכותם לא ללכת לשם. האחרים שחושבים שמותר להתפלל בכמה חלקים שם, צריך לאפשר להם זאת. זה יהיה משגה גדול אם שר הדתות יתן לערעור זה לעבור בממשלה. לעניות דעתי דבר זה חמור לא פחות מאשר כל שאלה תקציבית. זה הרבה יותר חשוב מכסף, והייתי מציע ששר הדתות יביע את עמדתו האיתנה בנושא זה, כפי שהוא יודע להביע אותה בענינים אחרים.

הדברים האלה נאמרו לא בשם הוועדה.

א. גיבלבר:

אני אומר את דעתי. זו שאלה ופניה לשר הדתות.

היו"ר י. ארידור:

הייתי מבקש ששר הדתות יגיב על דברים שנמסרו בוועדת הפנים בישיבה אחרת, בקשר לשאלה של גביית דמי חסות מגורמים שאינם קשורים במועצות הדתיות, תמורת אי-החרמה של עסקים מטעמי דת. הדברים פורסמו, הם ידועים, והייתי מבקש את תגובת השר בנושא זה.

בישיבה קודמת דבר שר הדתות על הוצאת תקנות קבורה שימנעו את הצורך בסחר-מכר בנושא של הוצאות הקשורות בקבורה. השר הבטיח שיהיו תקנות ברורות בנושא זה.

לגבי פרסום מודעות - עמדתי נוגעת לא רק למשרד הדתות. אני אומר שלא ייתכן שיהיו מודעות ברכה מהסוג שהיינו עדים לו. אני שמח שהשר הוציא הוראות לאסור זאת. ואם ראש מועצה דתית יפרסם את נאומו במועצה הדתית כמודעה מטעמה, זה לא פחות פסול מאשר מודעת ברכה. אני אומר זאת לא בקשר עם משרד הדתות או שר הדתות. העקרון צריך להיות כללי.

יש איזו מועצה דתית מוסלמית בירושלים המזרחית שמתיימרת לפעול כמין בית-דין מוסלמי. ירושלים המזרחית היא חלק בלתי נפרד מ ישראל. באיזו מידה אנשים אלה ממונים מטעם מדינת ישראל, מטעם נשיא המדינה, כפי שאנשי דת צריכים להיות ממונים מטעם נשיא המדינה. הייתי מציע להסדיר זאת לפי החוק.

אני מצטרף לשאלה בקשר למסגד חסן בק ביפו. לא ייתכן להפוך מסגד למה שמנסים להפוך אותו, גם אם יש הסכמה בנושא זה.

מה גמזב בקשר לנושא של הגדרת מיהו יהודי? לפני למעלה משנה נאמר שתוך שנה תפעל ועדה, נדמה לי בראשות שר הדתות, שתפתור את הנושא הזה. הנושא הזה נראה חשוב בעיני שותפים בממשלה, גם בעיני. מה גורלה של הוועדה? מדוע דבר שהיה כה חשוב לפני שנה ומעלה, הפך להיות פחות חשוב עכשיו? אם לא נפתרה השאלה מיהו יהודי, הייתי רוצה לדעת מה עושים לפתרונה. אם נפתרה - איך פתרו אותה? כי לצערי הפתרון נשמר בסוד מהציבור.

זו שאלה פוליטית.

א. גיבלבר:

היו"ר י. ארידור: אני שואל את השאלה מבחינה דתית. התשובות שאני מקבל מפעם לפעם הן פוליטיות. על שאלה זו לא יכולה להיות תשובה פוליטית. אם יש תשובה לשאלה, חבל שהיא לא הובאה לידיעת הציבור. אם לא, הייתי מבקש שהשר יאמר מדוע לא הובאה לידיעת הציבור, למרות שחלף הזמן שהובטח.

שר הדתות י. רפאל: התכוונתי להשיב על שאלות בנוגע למועצות הדתיות. בינתיים נשאלו שאלות נוספות, אשיב עליהן בקיצור, אם כי יש כמה בעיות שכדאי לייחד להן ישיבה מיוחדת, כמו השאלה שעורר חבר הכנסת טובי. יש לי מה להגיד בנושא זה בהרחבה.

באשר לכשרות הארצית, חבר הכנסת קורן, בשלב זה התקדמנו צעד אחד, בכך שיש החלטה עקרונית של הרבנות להנהיג הכשר ארצי. זה לא היה עד לפני מספר שבועות.

האם זה מבטל את ענין שחיטת החוץ?

א. גיבלבר:

שר הדתות י. רפאל: הנושא נדון אתמול בהרחבה בכנסת. אני משפל בזה. כבר ישבתי עם מחלקת הכשרות ברבנות על דרכי הביצוע והפיקוח. זה עוד יקח זמן, אבל אנחנו מתקדמים לקראת פתרון הבעיה. קודם כל הצד העקרוני נפתר, וזה חשוב.

חבר הכנסת קורן ואחרים נגעו בשאלת הרבנות הראשית והרבנים הראשיים. אני רוצה להגיד לכם מה המצב ברבנות אינו גורם לי נחת. אני נגד פיזור הרבנות, ולא אתן את ידי לכך. הצעת הרוטציה אמנם נשמעה מתחום משרד הדתות, אבל לא מטעם משרד הדתות. אני עוד לא נתתי את הגושפנקה ללעיון הזה. זה אחד הרעיונות המתגלגלים אצלנו לפתרון הבעיה. בעיה זו מטרידה אותנו מאד. לרבנות ולשני הרבנים הראשיים ניתנות סמכויות לפי החוק. יש גם חוק הדיינים, ויש לזה השלכות על כמה שטחים אחרים. גם בפתרון בעיית הכשרות אינני יכול לעשות דבר בלעדי שני הרבנים הראשיים. וראיתם כמה קשיים היו לי בנוגע למינוי דיינים, שזה ענין חיוני ביותר בתחום החיים הדתיים, כי זה נוגע לכל חלקי הציבור. תודה לאל, התגברתי על זה. במשך שנים לא נתמנו דיינים. דיינים מתו, דיינים פרשו מרוב זיקנה, היו הרכבים חסרים, הצטברו 20 אלף תיקים. בכל זאת לא הרפיתי מזה. התמנו 11 דיינים, כולם שובצו וכבר יושבים בבתי-דין והם עובדים.

כלומר אינני אומר נואש. אני ביחסים טובים ביותר עם שני הרבנים הראשיים, אני מוליך ומביא ביניהם, ונוצרו יחסים. אבל צריך לדעת, יש כלל גדול שאין שני מלכים משמשים בדרגה אחת. אילו היו שני ראשי ממשלה או שני ראשי עיר עם אותן סמכויות, זה גם לך לא היה טוב. כאן יש מציאות כזאת שעדיין אינני רואה שאנחנו פותרים אותה.

באחד העתונים ראיתי שבויכוח שהיה בנושא זה המתדיינים התחלקו כך שהאשכנזים אמרו שצריך להיות רב ראשי אחד, ואילו הספרדים אמרו שצריכים להיות שני רבנים ראשיים. ובכן זה המצב. האם מישהו ילך נגד הציבור הספרדי? אפילו אם יהיה רוב בכנסת, מי יעז לעשות זאת, בצדק או שלא בצדק, עם הרגשת קיפוח צודקת או מדומה, האם מישהו מאתנו ירים יד לזה כל כך בקלות?

א. גיבלבר: פה לא היתה הצעה כזאת.

שר הדתות י. רפאל: ובכן יכול להיות שלעת עתה זה לא פתרון. אולי נגיע לזה כעבור שנים, אני בטוח שנגיע, אבל עוד לא. לכן לעת עתה צריכים לחיות עם זה.

אני יודע קצת את ההיסטוריה של הרבנות. אף פעם לא היה טוב; אפילו בימי הרב קוק הגדול לא היה טוב. רק בתקופה אחת היה שקט, בתקופת הרב עוזיאל, שזו היתה דמות מיוחדת במינה באצילותה, אי אפשר היה בכלל לבוא אתו לידי ויכוח. גם בתקופת הרב נסים והרב אונטרמן לא היה בסדר, גם בתקופת הרב הרצוג. אבל עכשיו זה עוד יותר חריף. אלה שני אנשים בעלי אופי יותר חזק, בעלי מנטליות שונה. לולא העתונות וכלי התקשורת, לולא העובדה שגם הרבנות השתבצה בכלי התקשורת, אפשר היה לחיות, לא היה מצב כזה. אבל אנחנו נעשה ככל האפשר כדי שבכל זאת העניינים לא יסבלו. אני אינני בעד פתרונות חפוזים או הצעות חפוזות. בכל דבר אני מרכיב ועדות ויש בירורים והתייעצויות. במשך הזמן נראה. אני אוסף חומר, נתקן קצת תקנות, נפשט הליכים.

כמובן יש גם שם דברים שבאבסורד. למשל, אי אפשר למנות דיינים על-ידי הנשיא אם שני הרבנים הראשיים אינם נוכחים בטכס. ואם קרה שאחד מהם חלה, אי אפשר היה למנות את הדיינים. זה עשה רעש, וכבר היתה חשדנות שמא זו מחלה פוליטית. ובכן דברים מסוג זה אינם חיוניים לעצם הדבר. אפשר לתקן כל מיני תיקונים, ונעשה זאת במשך הזמן, אבל גם כן מתוך נסיון להגיע להבנה.

י. בארי: האם ניתן איך שהוא למנוע לפחות את ההתקפות הישירות בין שני הרבנים?

שר הדתות י. רפאל:

עכשיו קצת שקט, ואני מאושר על כל יום שעובר. אני מקדיש לזה זמן מעבר לכל פרופורציה, אבל אין לי ברירה. ננסה לפתור את הבעיות תוך רצון טוב.

חבר הכנסת גיבלבר דיבר על סגני יושבי-ראש מועצות דתיות בשכר. מדובר רק על שני מקומות. בחיפה אולי ידובר על סגן בשכר, כאשר היושב-ראש לא יקבל שכר. בתל-אביב יש שני סגנים בשכר, כי היושב-ראש אינו מקבל שכר, הוא חבר כנסת. עכשיו אני עומד על כך שהמספר יצומצם. במקום אחד היו שלושה סגנים, הורדתי את המספר לשניים.

בקשר לרבני הערים והישובים - יש שלוש דרגות משכורת, לפי גודל הישוב. יש ישובים נתמכים, ששם זה נעשה בצורת תמיכה במשכורת. גם נושא זה בטיפול.

היות ואני בעד אחריות מיניסטריאלית, אז אני אחראי בעד כל מה שנעשה בתחום משרדי. על ענין המודעה אשיב בקרוב מעל במת הכנסת, ולכן אינני רוצה לדבר על כך כאן.

חבר הכנסת טובי, אני מקדיש תשומת לב רבה מאד למה שנעשה בכפרי המיעוטים. אני מבקר בהם, ויש לי רשימת פעולות שנעשו השנה לסיפוק רצונם.

באשר לשכרם של אנשי הדת המוסלמים, השנה הועלה שכרם בצורה נכבדה, לפי יוזמתי ותביעתי. הודעתי על כך בכנסת. זה בהחלט לא מספיק. אני לוחם רק על שני סעיפים בתקציב של השנה הבאה: בענין ההתייקרות של סל המזונות בישיבות, ובענין שכרם של אנשי הדת המוסלמים.

ת. טובי: מה שכרם הממוצע?

שר הדתות י. רפאל: יש לי טבלה. יש כאלה שמקבלים 1,000 לירות, 1,400 לירות, אבל יש גם כאלה שמקבלים 500-600 לירות.

א. אבוחצירא: אבל גם העיריות נותנות.

שר הדתות י. רפאל: לא. אולי עיריית רמלה נותנת.

יש בעיה אחרת, שזה איננו תפקיד מלא. אבל אדם שממלא פונקציה דתית, צריך לתת לו שכר. אני חייב לדאוג להם בדיוק כמו שאני חייב לדאוג לכלי הקודש היהודים, ואני עושה זאת.

בענין מסגד חסן בק ביפו - קראת בודאי בעתון מה דעת משרד הדתות. אני תמה שאתה שואל אותי על כך. אבל כנראה שגם על זה ידובר במליאת הכנסת. סגן ראש עיריית תל-אביב, מר גריפל, פנה אלינו. בענין זה אין מעמד טובהק למשרד הדתות. רוב הסמכויות בענינים אלה נתונות בידי משרדים אחרים, כפי שאתה יודע. אבל הוא פנה אלינו ושאל אותנו, ואנחנו שלחנו שני עובדים בכירים, המנכ"ל וסגנו, לבירור הנושא. עשיתי בדיוק כפי שהייתי נוהג בענין הנוגע ליהודים: הפניתי שאלה הלכתית לחבר הקאדים המוסלמים, האם לפי חוקי הדת המוסלמים מותר להפוך את המסגד הזה למקום חילוני או לא? בדיוק כך אני נוהג לגבי מקומות קדושים ליהודים. הם השיבו לי שזה אסור. אז הודעתי את עמדת משרד הדתות, שבשום אופן לא אתן לזה יד בניגוד למצפון הדתי של המוסלמים. כי אותו דבר שאינני רוצה שיעשו לי, אינני מוכן לעשות לאחרים. דבר זה גם בא לידי ביטוי בעתונות, אם כי לא באופן רשמי. הבאתי את עמדתי לידיעת כל הגורמים הממשלתיים, ואני מקוה שאעכב כל פעולה שהיא בניגוד לאותה גישה. אני יודע שיש כאן אינטרסנטים וכדומה, אבל זו בעיה אחרת. אבל כשם שהודעתי כשחיללו בתי-קברות יהודיים, כך הדבר לגבי מקומות קדושים למוסלמים.

י. רפאל

ת. טובי:

אני רוצה שתעשה כפי שמצפונך מחייב אותך.

שר הדתות י. רפאל:

הבאתי לכם עובדות כיצד נהגתי. גם עיריית תל-אביב יודעת את עמדותי, וגם גורמים דתיים. ביררנו את השאלה עם גורמים דתיים מוסלמיים מוסמכים.

חבר הכנסת ארידור דיבר על תפילה בהר הבית. שופטת בית-משפט השלום הפנתה אלי טענה וביקורת מדוע אינני מתקין תקנות תפילה בהר הבית, על מועדי תפילה וכדומה. עם כל הכבוד לשופטת, נעלם ממנה שזאת לא רק בעיה של הסדר אדמיניסטרטיבי, אלא זו בעיה הלכתית. לפי ההלכה אסור לעלות להר הבית. יש כיום מחלוקת בין הרבנים. יש כמה רבנים המקילים בזה ואומרים שבכמה חלקים מותר לעלות, וגם אז לאחר שטובלים במקוה טהרה. הרב גורן טוען שלפי המידות שבמשנה אפשר לחשב באיזה מקומות מותר לעלות דלעמוד במרחק מקום המקדש, אבל גם אז לאחר טבילה במקוה טהרה. רוב הרבנים אוסרים את זה. זה ענין הלכתי מובהק. שר הדתות אינו עוסק בהלכה, הוא איש אדמיניסטרציה. היתה אלי גם פניה של חבר מועצת עיריית ירושלים, מר גרשון סלומון, בנושא זה. אמרתי שאין איש חולק על הזכות ההיסטורית לעלות על הר הבית, אבל אני אינני יכול לפסוק בעניני הלכה. העברתי את פסק-הדין לשני הרבנים הראשיים. יותר מזה איננו יכול לפעול.

היו"ר י. ארידור:

אבל שלא יוגש ערעור בענין זה.

שר הדתות י. רפאל:

אני העליתי את הבעיה כמה פעמים, לא כשהייתי שר, כשהייתי חבר כנסת. אני אף פעם לא עליתי על הר הבית, כי תקף עלי איסור ההלכה. אבל אלה שרוצים לעלות, שלא איכפת להם איסור ההלכה, מותר להם לעלות. אולם כשהם מוציאים תהילים ומתפללים, מגרשים אותם. את זה אינני יכול להבין. איפה פה ההגיון? אבל לבקש ממני שאתקין תקנות, כפי שביקשה השופטת, איך אני יכול לעשות זאת כשאני מוגבל לפי ההלכה?

היו"ר י. ארידור:

אבל למה להגיש ערעור?

שר הדתות י. רפאל:

אני לא אגיש ערעור. ודאי יהיה בירור. כבר ראיתי ששר המשפטים מתעניין בנושא, והוא ביקש לקבל חוות דעת שלי. יהיה על כך בירור.

באשר לדמי חסות - אינני מבין כל כך מה קורה שם. אמנם קראתי על כך בעתונים, אבל לא ירדתי לסוף דעתם. אינני יודע מה התלונות. הם טוענים שיש כאלה שמנצלים את שם הדת ומוכרים מצרכים לא כשרים. אין כאן ביקורת על המוסדות הדתיים שמוציאים את ההכשר. אתמול הגשנו חוק נגד הונאה בכשרות, כי זו המטרה, שלא יוכלו להגיד על משהו שאיננו כשר, שהוא כשר, או להיפך.

לגבי אגרות קבורה - הבאנו תכנית לביטוח הלאומי, והיו לנו דיונים רבים עם שר העבודה והנהלת הביטוח הלאומי במגמה לפטור לחלוטין את האנשים מכל תשלום. כי הפרינציפ שלי היא שכמו שהביטוח הלאומי משלם בעד הוצאות לידה, כך גם לגבי הוצאות קבורה. לפי חשבון שעשינו זה מסתכם בסכום גדול מאד. יש צורך בתוספת תקציב של 48 מיליון לירות, והביטוח הלאומי לא רצה בזה בימים אלה. חברות קדישא הגישו משפט, כי לשענתן הן עובדות במצב של הפסדים, או שיאפשרו להם לגבות תשלום לפי הערכתן. אנחנו אישרנו להם לגבות אגרה לפי תעריף מאושר. ובכן הענין נמצא בבירור משפטי. בית-המשפט נתן לנו ארכה, כדי שאולי בינתיים נגיע להסדר בין הממשלה, חברות הקדישא והביטוח הלאומי. אינני רואה כל סיכוי לכך, כי האוצר מתנגד לזה בכל תוקף.

המועצה הדתית המוסלמית בירושלים איננה תחת

ביקורת שלנו.

למה לא תסדירו את הענין הזה, כדי שלא תהיה
כאן רשות בלתי חוקית?

היו"ר י. ארידור:

אין זה בסמכות משרד הדתות להסדיר את
הענינים האלה.

שר הדתות י. רפאל:

אבל כחבר הסמלה אתה יכול להעלות את זה.

היו"ר י. ארידור:

זה ענין אחר. אבל אין זה בסמכות משרד
הדתות. מה שעומד להתחדש כאן הוא שבית-הדין
השרעי העליון לערעורים שהקמנו עכשיו בפעם הראשונה, וב-18 לחודש יקבל
את המינוי מידי נשיא המדינה, מקום מושבו יהיה בירושלים. זה יהיה
בית-דין גבוה לערעורים של כל הארץ.

שר הדתות י. רפאל:

בנוגע לשאלה מיהו יהודי, הועדה לא מצאה
עד היום הסדר מוסכם. אבל מה שקרה הוא שבמשך שנה וחצי מעשית לא היה
מקרה שלא נפתר.

לדברי מר גיבשטיין, אתיחס רק לצד החיצוני
של הדברים, אינני רוצה להיכנס לעצם הענין. יכול להיות שיש צורך לתקן
כמה דברים בחוק המועצות הדתיות, כפי שמציע מר גיבשטיין. גם המשרד
עצמו שוקל יוזמה כזאת.

לא ידעתי שיש סכסוך עם מר גיבשטיין, עד
שקראתי על כך בעתון. יום אחד ראיתי בעתון שיש לי סכסוך אתו, אחר כך
קיבלתי ממנו מכתב והוא הודיע לי שיש סכסוך. אין לי סיבה שיהיה לי
סכסוך עם מר גיבשטיין.

זה סכסוך עם מועצת העירייה, לא אתי.

ח. גיבשטיין:

אם אני ארגיש שאני באיזה מקום נוגע בדבר,
אפסול את עצמי מלשבת בוועדת השרים.
אני רק רוצה להגיד שלא ראיתי בזה ענין גדול. בכל אופן אני מקוה
שהענינים יסתדרו.

שר הדתות י. רפאל:

אני רוצה להודות לכבוד השר על תשובותיו.
אני מציע שהועדה תשוב ותדון בנושא זה
לצורך סיכומיה של הועדה. שמענו רק דעות של החברים. נמצא את הזמן
המתאים כדי להיכנס לסיכומים באותם נושאים שחברי הועדה ירצו לסכם.

היו"ר י. ארידור:

אני מודה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 16.00.